

3 september 1998

Aan de Minister van OCW
Drs. L.M.L.H.A. Hermans
Postbus 25000
2700 LZ ZOETERMEER

Amsterdam, 3 september 1998
Onze referentie: 982313\BL\jsu\

Mijnheer de Minister,

In antwoord op Uw verzoek om informatie over het onderzoek inzake Srebrenica, kan ik U het volgende mededelen.

Bij het begin van het onderzoek is door de opdrachtgever met het RIOD overeengekomen dat er geen tussentijdse mededelingen zouden worden gedaan over het verloop van het onderzoek. Het openbaar maken van bevindingen die naar hun aard voorlopig zijn of slechts in context op juiste betekenis geschat kunnen worden, kan door de publiciteit die daaruit ontstaat schadelijk zijn voor het verdere verloop van het onderzoek. Het RIOD realiseert zich dat hieraan ook een nadeel kleeft. Onder de huidige omstandigheden van een hernieuwde publieke discussie over Srebrenica en de vragen over de stand van zaken bij het onderzoek die daarbij worden gesteld, blijkt dat sterk. Zonder op inhoudelijke bevindingen in te gaan is daarom een uiteenzetting over aard, omvang en omstandigheden van het onderzoek op zijn plaats.

Na een fase van administratieve en logistieke voorbereiding kwam het onderzoek begin 1997 goed op gang. Er is een onderzoeksteam van vier personen samengesteld die zich full-time aan het onderzoek wijden. Daarnaast zijn de directeur van het RIOD en het hoofd van de afdeling onderzoek voor een deel van hun werktijd bij het onderzoek betrokken. Het onderzoek wordt voorts ondersteund door enkele binnen- en buitenlandse deskundigen. Ook wordt er een historiografische analyse uitgevoerd van de literatuur over het conflict in voormalig Joegoslavië.

Het onderzoek heeft betrekking op de gebeurtenissen vóór, tijdens en na de val van Srebrenica, die in hun samenhang moeten worden onderzocht, tegen de achtergrond van de politieke en militaire gebeurtenissen in Bosnië-Herzegovina en van het internationale overleg ter zake.

Het onderzoek moet onder meer ingaan op het concept van de *Safe Area*, het optreden en de commandostructuur van de VN-vredesmacht, de besluitvorming in de Verenigde Naties en de NAVO, de Nederlandse besluitvorming en parlementaire betrokkenheid daarbij, het optreden van Dutchbat, de inzet van het NAVO-luchtwapen, de blokkade en inname van Srebrenica en het optreden van de Bosnische Serviërs na de val van de enclave.

Deze vragen vloeiden voort uit de omstandigheid dat in het politieke en maatschappelijke debat over de gebeurtenissen rond de val van Srebrenica een groot aantal belangrijke vragen is gesteld, die betrekking hebben op uiteenlopende aspecten van hetgeen zich voor, tijdens en na juli 1995 heeft afgespeeld. Bovendien was duidelijk dat veel van deze aspecten sterk in elkaar grepen en dat daarbij sprake was van uiteenlopende verantwoordelijkheden op verschillende niveaus

Bij het verlenen van de opdracht is gesteld dat het RIOD de vrijheid heeft om het onderzoek binnen dat kader naar eigen inzicht vorm te geven. Dat heeft geleid tot een nadere specificatie van de te onderzoeken thema's. Zo wordt voor Nederland onderzoek gedaan naar onder meer de rol van de diverse betrokken departementen en naar onderwerpen als de informatieuitwisseling tussen de top van het Ministerie van Defensie en de Koninklijke Landmacht, die tussen de betrokken staven, zoals het Defensiecrisisbeheersingcentrum en de Crisisstaf van de Koninklijke Landmacht in hun toenmalige vorm, Dutchbat en de VN-hoofdkwartieren. De nasleep en afwikkeling

van de gebeurtenissen, in het bijzonder de rol van Defensie daarin, nemen in het onderzoek een belangrijke plaats in vanwege de verstrengeling van deze nasleep met de geleidelijke bekendwording van gegevens over de gang van zaken rond de val van Srebrenica, en alle daar weer uit voortvloeiende vragen.

Bij het onderzoek wordt uitgegaan van drie niveaus: internationaal, nationaal en lokaal in voormalig Joegoslavië, in het bijzonder in Oost-Bosnië. Daarbinnen wordt gekeken naar politieke, militaire en sociale factoren, evenals naar de betekenis van de invloed van de media op de loop van bepaalde gebeurtenissen. Op alle niveaus wordt gekeken naar de verhouding tussen de rol van personen en structurele en conjuncturele elementen. Dat betekent bijvoorbeeld aandacht voor de betekenis en gevolgen van de formele en informele kaders en opdrachten waarbinnen de taak van Dutchbat moest worden uitgevoerd (de interpretatie van het concept *safe area*, de instructies voor de toepassing van geweld, de VN-commandostructuur, de rol van Den Haag) en de praktische gevolgen daarvan voor het optreden van individuele militairen ter plaatse.

Bij het begin van het onderzoek is uiteengezet dat de aard en reikwijdte van de opdracht het zeer lastig maken om een schatting te geven van de tijd die het vergt om een wetenschappelijk verantwoord rapport op te stellen. Van meet af aan was duidelijk dat de complexiteit van de kwestie Srebrenica, de omvang van de te raadplegen documentatie (archieven en uiteenlopende open bronnen) en de aantallen te ondervragen personen (van wie er inmiddels meer dan honderdvijftig in binnen- en buitenland één of meer malen zijn geïnterviewd) het onderzoek tot een tijdrovende aangelegenheid maakten. Bovendien voltrekt het onderzoek zich in een zeer dynamische, politiek en emotioneel geladen context, onder soms complicerende of tijdrovende condities.

Gezien de in 1996 gebleken onmogelijkheid om een internationaal onderzoek te bewerkstelligen, viel te verwachten dat het inwinnen van informatie op internationaal niveau niet gemakkelijk zou zijn. Inderdaad blijkt ongeclausuleerde toegang tot archieven en gerubriceerde informatie een probleem. Desondanks is het RIOD erin geslaagd, voor zover nodig met steun van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, met een aantal regeringen en internationale organisaties afspraken te maken over de verstrekking van informatie en het horen van personen. Op basis daarvan wordt inmiddels gewerkt. In sommige gevallen wordt nog over de condities onderhandeld.

De tot nu toe betrokken regeringen zijn die van Bosnië, alsmede de Bosnisch-Servische entiteit, de Verenigde Staten van Amerika, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, Canada en Zweden. De reacties van internationale organisaties zijn over het algemeen welwillend, maar uiteenlopend in de mate waarin men bereid is informatie over te dragen of daar toegang toe te verlenen. Met de NAVO is een regeling getroffen over inzage in NAVO-documenten. De Europese Unie heeft in beginsel medewerking toegezegd. Overleg met het Secretariaat-Generaal van de Verenigde Naties heeft erin geresulteerd dat de VN bereid zijn specifieke vragen van het RIOD te beantwoorden en in te stemmen met het interviewen van personeel van het Secretariaat-Generaal. Met het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen is een soortgelijke regeling getroffen.

Op nationaal niveau heeft het kabinet het RIOD alle medewerking toegezegd, waaronder een onbeperkte toegang tot alle relevante overheidsarchieven, en ontheffing verleend van de geheimhoudingsplicht van ambtenaren in contacten met het RIOD. Op de ministeries van Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken en Defensie is uitgebreid archiefonderzoek verricht. Bij de twee laatstgenoemde departementen bleek dit zeer tijdrovend. In het ministerie van Buitenlandse Zaken dienden honderden dossiers te worden doorgenomen. Een grote hoeveelheid informatie bij het ministerie van Defensie is als gevolg van de structuur van de organisatie op uiteenlopende plaatsen opgeslagen. Dat onderzoek is nu bijna afgerond.

Mede op basis van de resultaten van het archiefonderzoek staat het RIOD op het punt te beginnen met een systematisch programma van interviews van bij de uitzending van Dutchbat betrokken militairen, ambtenaren en politici. Overigens hebben er al diverse contacten met onder andere Dutchbat-militairen plaatsgevonden.

Met het oog op deze interviews is onderzoek op lokaal niveau in het voormalige Joegoslavië cruciaal. Op deze wijze wordt informatie verkregen die vergeleken kan worden met gegevens uit Nederlandse en andere bronnen. Bij dit onderzoek dient met name bij de voormalige bewoners van Srebrenica veel wantrouwen jegens Nederland

te worden overwonnen. Door voorzichtig en geduldig te opereren zijn inmiddels resultaten geboekt. Dit deel van het onderzoek is nog niet voltooid.

De keuze van het RIOD om zowel langs formele als informele kanalen te werken, heeft inmiddels geleid tot de medewerking van verschillende niet-gouvernementele organisaties en individuen in binnen- en buitenland.

De bij de start van het onderzoek uitgesproken verwachting dat het onderzoek naar zijn aard tijdrovend is, wordt in de praktijk bevestigd. De grote hoeveelheid informatie die beschikbaar komt uit zowel talloze open als gesloten bronnen en uit interviews, draagt aan het arbeidsintensieve karakter van het onderzoek bij. Met name de kritische evaluatie van de betrouwbaarheid van deze informatie luistert zeer nauw, te meer omdat het onderzoek zich richt op emotioneel en politiek geladen vragen. Om diezelfde reden is het niet verdedigbaar dat belangrijke of veelbelovende bronnen worden genegeerd. Dit betekent dat resultaten op essentiële onderzoeksterreinen, zoals het verkrijgen van toegang tot moeilijk benaderbaar geachte bronnen, tot extra tijdsbeslag leiden.

Een rapportage op korte termijn is dan ook niet te verwachten. Een verantwoorde precieze uitspraak over de resterende onderzoeksduur is op grond van bovenstaande overwegingen evenmin mogelijk. Het RIOD is zich uiteraard bewust van de maatschappelijke en politieke aandrang om zo snel mogelijk met het onderzoeksresultaat naar buiten te treden. Het stelt daarom alles in het werk om een verantwoorde balans te vinden tussen die noodzaak en de eisen van zorgvuldigheid, volledigheid en diepgang waaraan een gevoelig onderzoek als dit moet voldoen. Met inachtneming van het bovengenoemde voorbehoud schat het RIOD dat globaal nog twee jaar nodig zijn om het rapport te completeren en aan de regering aan te bieden. Daarbij staat het RIOD een rapport voor ogen dat aan de hand van een zo precies mogelijke historische beschrijving een analyse geeft van de gebeurtenissen, op basis waarvan vervolgens inhoudelijke conclusies worden getrokken.

Een afschrift van deze brief zend ik aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en Van Defensie.

Hoogachtend,

Prof.dr. J.C.H. Blom
Directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie